

3. Коваленко А. Я. Научно-технический перевод / А. Я. Коваленко. – Тернопіль : Вид-во Карп'юка, 2001. – 284 с.
4. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для инстит. и фак. иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
5. Носенко И. А. Пособие по переводу научно-технической литературы с английского языка на русский / И. А. Носенко. – М. : Высшая школа, 1974. – 152 с.
6. Пройдаков Е. М. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / Е. М. Пройдаков, Л. А. Теплицький. – [вид. 2]. – К. : СофтПрес, 2006. – 824 с.
7. Черноватий Л. М. Переклад англomовної технічної літератури / Черноватий Л. М., Карабан В. І., Омелянчук О. О. : навч. посіб. ; за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 296 с.
8. Esteras S. R. Infotech: English for Computer Users: Student's Book / Santiago Remacha Esteras. – 4-th Edition. – Cambridge: University Press, 2008. – 160 p.

УДК 81`25 =112.2

Шум О.В. (Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СУРЖИКУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ (на матеріалі німецькомовних перекладів А.-Г.Горбач)

Розглядаються особливості відтворення при перекладі суржиків. Аналізуються способи передачі німецькою мовою ненормованих мовних одиниць. Об'єктом дослідження стали німецькомовні переклади творів В. Діброви «Як ми продавали Сталіна» та О. Ірванця «Наш вожакий Фреді Крюгер», здійснені А.-Г. Горбач.

Ключові слова: діалект, ідіостиль, художній текст, теорія перекладу, суржик.

Рассматриваются особенности воспроизведения при переводе суржика. Анализируются способы передачи ненормированных языковых единиц на немецком языке. Объектом исследования стали произведения В. Дибровы «Как мы продавали Сталина» и А. Ирванца «Наш вожакий Фредди Крюгер» и их переводы на немецкий язык осуществленные А.-Г. Горбач.

Ключевые слова: диалект, идиостиль, художественный текст, теория перевода, суржик.

The article describes different methods in the translation of mixed Russian-Ukrainian dialect. The present research is devoted to the analysis of the translation of the features and models of of unstandardized units of language. Target of the research are "How did we sell Stalin" by V. Dibrova and "Our Young Pioneer leader Freddy Krueger" by A. Irvanets and its translations into German made by A.-H. Horbach.

Key words: dialect, idiostyle, literary text, theory of translation, mixed Russian-Ukrainian dialect.

Наразі значний інтерес науковців спрямований на дослідження соціолінгвістичної терміносистеми. Цим питанням займаються як українські (Ю. Жлуктенко, Г. Іжакевич, В. Німчук, В. Русанівський, О. Селіванова, Л. Ставицька [8], О. Чередниченко та ін.), так і закордонні (Р. Белл, У. Вайнрайх, М. Вахтін, Ч. Фергюсон, О. Швейцер та ін.) лінгвісти.

Переклад нестандартного мовлення в художній літературі вже тривалий час перебуває у центрі уваги дослідників. Відтворення соціально та регіонально маркованих елементів цікавилися С. Влахів, В. Комісаров, О. Медвідь, Я. Рецкер, А. Федоров, С. Флорін та ін. Т. Некряч та В. Матюша висвітлюють питання труднощів передачі діалектичних елементів на прикладі драматичних творів. Однак, жодні дослідження досі ще не були спрямовані на розробку перекладацьких стратегій [10].

Актуальність статті визначається наявністю незначної кількості розвідок з даного питання, особливо стосовно розгляду суржиків як рис авторського ідіостилу та способів його передачі іншими мовами, а також визначення рис стилю перекладача залежно від обраних стратегій перекладу.

Зазначимо, що суржик – це елементи двох або кількох мов, що об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови [13, с. 1327]. Первісно термін «суржик» вживався переважно щодо українсько-російського суржиків. Переважно це побутове мовлення, в якому об'єднано лексичні та граматичні елементи різних мов без дотримання норм літературної мови.

Таке явище, як суржик, людство почало осмислювати ще в стародавні часи. Так, уже у Святому Писанні зустрічаємо ідею про те, що люди, первісно єдині, з єдиною мовою, поділились на окремі групи (племена), кожна з яких мала власну мову, говірку загальнолюдської мови. Ці новоутворені мови почали змішуватись між собою і призвели до змішання мов і появи сучасних літературних мов, насправді сумішей (суржиків) різних мов різних стародавніх племен і народів. Тобто вже тоді було запропоновано ідею про те, щоб розглядати єдину загальнолюдську мову, якою користується людство, як суржик (суміш) окремих мов [10].

На думку мовознавців, усі сучасні літературні мови є сумішшю тих чи інших стародавніх мов, оскільки включають певні елементи лексики і граматики цих мов. Тобто сучасні літературні мови – це колишні суржики. Будь-яку літературну мову можна розглядати як певний стандарт, введений суспільством у власних інтересах, зокрема для спрощення і стандартизації господарського життя. Відомо, що стандарти – річ минула, тому рано

чи пізно всі сучасні літературні мови світу мусять відійти у минуле і дати дорогу новим літературним мовам, новим стандартам, які, очевидно, виникнуть як певні суржики (суміші) на базі вже існуючих стандартів [1].

Треба мати на увазі, що мовні суспільні явища, аналогічні суржику в сучасному українському суспільстві, існують у глобальному суспільстві з давніх-давен. У наукових працях, які творяться у рамках сучасної світової наукової спільноти, для дослідження такого явища життя будь-якого суспільства, як суржик, використовується багато різних термінів і понять, серед яких варто згадати, зокрема, такі: лінгва франка, креол, арг, жаргон, нецензурна лексика, обценна лексика, говірка, діалект, суміш мов, новояз тощо [2].

Українсько-російський суржик поширений у побутовому спілкуванні жителів багатьох регіонів України, а також місцевостей на території Росії, де проживає українське населення – на Стародубщині, Курщині, Подонні, Кубані, Ставропольщині, Терщині, Поволжі, Поураллі, Тюменщині, Омщині, Ціліні (Сірий Клин), Зеленій Україні [1].

Суржик існує у різноманітних формах. Намагаючись типізувати суржик, деякі дослідники виділяють суржик «на основі української мови» і «на основі російської мови» [17], а також «слабку» та «сильну» форми суржику, залежно від концентрації порушень лексичного стандарту української або російської мови (від 10 – 15% до 25%).

Мовознавці виділяють деякі характерні прояви суржику (порівняно з нормативною українською мовою):

- уживання русизмів замість нормативних українських відповідників: *даже* (навіть), *да* (так), *не* (ні), *када* (коли), *не нада* (не потрібно), *еле* (ледве), *щас/січас* (зараз), *всегда* (завжди), *нікогда* (ніколи), *чуть-чуть* (трішки), *конешно* (звичайно, звісно), *наверно* (мабуть), *напрімер* (наприклад), *допустім* (припустимо), *между* (між), *вместо* (замість), *вроде/будто* (наче, начебто), *іменно* (саме), *рядом* (поруч), *язык* (мова), *больница* (лікарня), *цыплята* (курчата), *предохранитель* (запобіжник), *председатель* (голова), *почта* (пошта), *почтальйон* (листоноша) тощо;
- «українізовані» форми російських дієслів – *зделав* (зробив), *дівся* (подівся), *унаслідував* (успадкував), *получав* (отримував), *щитав* («вважав» або «рахував» залежно від контексту), *отдав* (віддав), *отключив* (вимкнув);
- «українізовані» форми російських числівників – *вторий/втора*;
- змішування українських і російських форм невизначених займенників – *хто-то* (хтось), *шо-то* (щось), *як-то* (якось), *які-то* (якісь), *який-то* (якийсь), *чого-то* (чому, чогось), *кой-шо* (щось), *кой-які* (якісь);
- порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком – по вулицям замість вулицями, на російській мові замість російською мовою;
- утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови – *самий головний* (найголовніший), *саме важне* (найважливіше);
- утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком – *відробивший*, *прийшовший*, *зробивший* (в українській мові ця граматична форма відсутня);
- слова і вирази, кальковані з російської – *міроприємство* (замість захід), *прийняти міри* (вжити заходів), *прийняти участь* (брати участь), *до цих пір* (до цього часу), *так як* (оскільки), *бувний* у користуванні (той, що був у вжитку), *на протязі* (протягом);
- у вимові – редукція ненаголошених голосних, оглушення дзвінких приголосних, заміна «дж» і «дз» на «ж» і «з», а також відсутність чергування «к/ц», зсув наголосу за російським зразком (када, розгаварювать, розписуваться, звонять, нахожуся, жінке, в восьмирічкі, говорять), відсутність чергування «о/і» або «е/і» (корова/коров, голова/голов замість корів, голів);
- активне використання «є» в позиції після приголосної, особливо в російських запозиченнях, ще й під наголосом (первий, делают, свет, архитектор, Вера, шалфей) і т. д. [4, с. 151; 17]

Багато науковців вважають, що суржик – це калічення мови, мовна безпорадність, брак чуття слова, хапання за перший-ліпший сурогат із чужої мови, пасивний перехід на вторинний «ширвжиток». Однак, водночас суржик є одним із найяскравіших стилістичних засобів [10].

У художній мові суржик використовується здебільшого як стилістичний засіб типізації та індивідуалізації персонажів, створення комічного, іронічного ефекту. Суржик або макаронічна мова використовується письменниками також як засіб гумору й сатири.

Так, серед сучасних українських письменників, суржик займає помітне місце у творах Б. Жолдака, а суржик у поєднанні з ненормативною лексикою є органічними компонентами популярних п'єс Л.Подерв'янського.

У сучасній українській літературі суржик або російськомовні вставки часто використовуються також для реалістичнішої передачі мовлення персонажів (наприклад, у творах І. Карпи): якщо, на думку автора, у реальній ситуації такі персонажі розмовляли б суржиком, російською або перескакували з однієї мови на іншу, їх мовлення не перекладається нормативною українською мовою, а передається у вигляді, близькому до оригінального [2].

Британська дослідниця М. Пертегела, аналізуючи переклади драматичних творів з англійської мови, запропонувала 5 варіантів перекладу ненормованої лексики: компіляцію (передбачає переклад діалекту сумішню кількох діалектів або говірок цільової мови), переклад псевдо-діалектом (має за мету створення вигаданого, непізнаного діалекту із використанням нестандартного вокабулярія та ідіоматичних моделей різних діалектів цільової мови), переклад паралельним діалектом (полягає у перекладі соціального чи територіального діалекту тим діалектом цільової мови, який має відповідне конотативне навантаження та виконує аналогічну функцію у лінгвістичній системі цільової мови), локалізацію (означає повне перенесення у дійсність цільової мови) та стандартизацію (дозволяє замінити діалектні елементи стандартними) [12].

У ході дослідження ми не лише розглядаємо способи відтворення у перекладі ненормованих лексичних одиниць, а й звертаємо увагу на стиль автора, притаманне саме йому частотне використання тих чи інших стилістичних прийомів, та спираючись на розвідки М.Іваницької [5], А. Науменка [7] та М. Новікової, робимо висновки щодо власного стилю перекладача.

Таким чином, розглянемо приклади з антології творів українських письменників „Ein Rosenbrunnen. Junge Erzähler aus der Ukraine“, перекладених А.-Г. Горбач. Як ілюстративний матеріал обрано нестандартні мовні одиниці з творів В. Діброви «Як ми продавали Сталіна» та О. Ірванця «Наш вожатий Фреді Крюгер».

Проаналізовані приклади пропонуємо поділити на кілька груп: 1) іменники – *хлопавки* [15, с. 110] – *Kracher* [16, с. 86]; *врачиха* [15, с. 166] – *die Ärztin* [16, с. 96]; *путьовки* [15, с. 166] – *die Reisepapiere* [16, с. 96]; *дєвки* [15, с. 166] – *die Mädchen* [16, с. 96]; *отряд* [15, с. 166] – *die Kolonie* [16, с. 96]; *кровать* [15, с. 166] – *das Bett* [16, с. 96]; *рубильник* [15, с. 167] – *der Lichtschalter* [16, с. 97]; *етаж* [15, с. 167] – *das Stockwerk* [16, с. 97]; *нідсвітка* [15, с. 167] – *erleuchten* [16, с. 97]; *костюр* [15, с. 167] – *das Lagerfeuer* [16, с. 97]; *дискжокей* [15, с. 167] – *der Discjockey* [16, с. 97]; *дєжурна* [15, с. 168] – *den Dienst haben* [16, с. 98]; *упінгалет* [15, с. 168] – *der Riegel* [16, с. 98]; *ночнушка* [15, с. 168] – *das Nachthemd* [16, с. 98]; *кафель* [15, с. 168] – *das Email* [16, с. 98]; *плаваніє* [15, с. 170] – *das Schwimmen* [16, с. 100]; *тапочок* [15, с. 171] – *der Pantoffel* [16, с. 101]; *цебьонка* [15, с. 172] – *der Split* [16, с. 102]; *мостік* [15, с. 173] – *der Steg* [16, с. 103]; *комната* [15, с. 173] – *der Schlafsaal* [15, с. 103]; дієслова – *поцитував* [15, с. 166] – *abzahlen* [16, с. 96]; *розказував* [15, с. 167] – *erzählen* [16, с. 97]; *поставив* [15, с. 167] – *aufstellen* [16, с. 97]; *роздіваємось* [15, с. 170] – *ausziehen* [16, с. 100]; *вспомнила* [15, с. 170] – *sich erinnern* [16, с. 100]; інші частини мови – *недовольно* [15, с. 166] – *unzufrieden* [16, с. 96]; *щас* [15, с. 166] – *gleich* [16, с. 96]; *вечером* [15, с. 166] – *am Abend* [16, с. 96]; *нільзя* [15, с. 167] – *nicht erlaubt ist* [16, с. 97]; *бистро* [15, с. 167] – *los* [16, с. 97]; *последня* [15, с. 167] – *als letzte* [16, с. 97]; *бистро* [15, с. 167] – *schnell* [16, с. 97]; *будьто* [15, с. 167] – *als* [16, с. 97]; *младші* [15, с. 170] – *jünger* [16, с. 100]; *криме* [15, с. 170] – *außer* [16, с. 100]; *вобице* [15, с. 170] – *völlig* [16, с. 100]; та вислови (словосполучення) – *нет, дарагой, не нада* [15, с. 110] – *nein, mein Lieber, kein Bedarf* [16, с. 85]; *Што тебе нада?* [15, с. 110] – *Was willst du?* [16, с. 85]; *задачку ріуаути* [15, с. 113] – *eine Aufgabe zu lösen* [16, с. 89]; *Одбой! Виключаю свет!* [15, с. 167] – *Abgetreten! Ich schalte das Licht aus!* [16, с. 97]; *п'ять минут на вечірній туалет* [15, с. 167] – *fünf Minuten für die Abendtoilette!* [16, с. 97]; *на следующий день* [15, с. 167] – *am nächsten Tag* [16, с. 97]; *торжественна лінійка* [15, с. 167] – *ein festlicher Appell* [16, с. 97]; *в одне мгновєніє* [15, с. 167] – *plötzlich* [16, с. 97]; *ніби очнувшись* [15, с. 167] – *als wäre er aufgewacht* [16, с. 97]; *Шагом марш!* [15, с. 167] – *Eins, zwei, marsch!* [16, с. 97].

Спираючись на класифікацію М. Пертегелла, бачимо, що при відтворенні суржику А.-Г. Горбач схиляється до стандартизації ненормованих мовних одиниць. При цьому, на нашу думку, цілком втрачається колорит і емоційне насичення даних стилістичних засобів. Перекладачка адекватно відтворює значення оригіналу, при цьому цілком втрачаються риси авторської індивідуальності. Оскільки не весь текст проаналізованих творів містить суржик, а лише репліки окремих героїв, то ми можемо припустити, що це було умисне рішення письменника з метою надання дійовій особі відмінних рис. З іншого боку, можна говорити про те, що обрання даної стратегії перекладу є особливістю індивідуального стилю самого перекладача як посередника між автором і реципієнтом.

Ми вважаємо, що подальші дослідження даного питання сприятимуть глибшому аналізу способів передачі ненормованих мовних одиниць, критичному аналізу перекладацьких рішень та детальнішому вивченню питання ідіостилу перекладача.

Список літератури

1. Брага І. Термінологізація лексеми суржик: основні тенденції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sn-philolocom.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_1fil/017_brag.pdf
2. Галас Г. Лінгвосоціальні аспекти тексту та комунікації. Соціальна зумовленість розвитку перекладацьких стратегій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://philology.lnu.edu.ua/mova_i_suspilstvo/01_2010/23_Halas.pdf.
3. Дзюбишина-Мельник Н. Суржик і суржикізми: стилістичні ресурси / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Наукові записки. Філологічні науки. – К., 2010. – Вип. 111.
4. Запорожець Л. Про статус і прагматизм суржику / Л.М. Запорожець // Studia Linguistica: [зб. наук. пр.]. – Вип. V. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 147-154.
5. Іваницька М. Л. «Своє» та «чуже» у теорії перекладу та структурі мовної особистості перекладача: [стаття] – [Електронний ресурс]. / М. Іваницька – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/2053/index-14667-1.html>.
6. Масенко Л. Суржик: між мовою і языком / Л.Т. Масенко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 135 с.
7. Науменко А. М. Складові індивідуального стилю перекладача: [стаття] [Електронний ресурс]. / А.Науменко // Новітня філологія. – М., 2009. – №13 (33). – С. 141-153. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/2010_13/13-16.pdf.
8. Ставицька Л. Суржик: суміш, мова, комунікація / Л. Ставицька, В. Труб // Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціокультурні аспекти : [зб. наук. пр.]. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2007. – С. 32-120.
9. Стріха М. Суржик та літературна мова. // Нариси української популярної культури. – 1998. – 637 с.
10. Сухомлин О. Проблема суржику в контексті мовної толерантності журналіста. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/visnyk32/Visnyk32_P4_04_Sukhomlyn.pdf.
11. Тараненко О. Українсько-російський суржик: статус, тенденції, оцінки, прогнози / О.О. Тараненко // Мовознавство. – 2008. – № 1. – С. 14-30.
12. Perteghella M. Language and Politics on Stage: Strategies for Translating Dialect and Slang with References to Shaw's Pygmalion and Bond's Save / M. Perteghella // Translation Review. – 2002. – № 64. – P. 45 - 53.

13. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
14. Словник української мови : [в 11 т.] / редкол.: І.К. Білодід та ін. – К. : Наук. думка, 1970-1980. – Т.9. – 854 с.
15. Квіти в темній кімнаті: Сучасна укр. Новела. / Літ. ред. В. Даниленко. – К.: Генеза, 1997. – 432 с.
16. Ein Rosenbrunnen (Junge Erzähler aus der Ukraine. Eine Antologie) von Anna-Halja Horbatsch. – Brodina Verlag, 1998. – 206 S.
17. Вікіпедія. Вільна Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://uk.wikipedia.org>.

УДК 378.147:376.352 (477)

Шуневич Б.І. (Львів)

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ: МРІЯ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Розглянуто проект створення дистанційних курсів з усіх дисциплін, які читаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності для підготовки бакалаврів за напрямом «Філологія» кваліфікації «Перекладач» з таких мов: англійська-українська, німецька-українська, французька-українська і польська-українська.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційний курс, бакалавр за напрямом «Філологія».

Рассмотрен проект создания дистанционных курсов по всем дисциплинам, которые читаются во Львовском государственном университете безопасности жизнедеятельности для подготовки бакалавров по направлению «Филология» квалификации «Переводчик» с таких языков: английский-украинский, немецкий-украинский, французский-украинский и польский-украинский.

Ключевые слова: дистанционное обучение, дистанционный курс, бакалавр по направлению «Филология».

The article deals with a project of compiling distance courses for all subjects that are provided for training bachelors in Philology specializing in translation for such languages: English-Ukrainian, German-Ukrainian, French-Ukrainian and Polish-Ukrainian at Lviv State University of Life Safety.

Key words: distance learning, distance course, bachelor degree in Philology.

За останні два десятиліття дистанційне навчання (ДН) впроваджується майже в усіх освітніх закладах України. Для цього у вищих навчальних закладах (ВНЗ) створено інститути, факультети, центри, лабораторії дистанційного навчання, які безпосередньо займаються організацією цієї форми навчання або її елементами, навчають професорсько-викладацький штат, студентів старших курсів укладати дистанційні курси, працювати з ними та ін.

Як відомо, дистанційне навчання відрізняється від загальноприйнятої форми навчання тим, що орієнтоване головним чином на самостійну роботу студентів. Успіх ДН у багатьох випадках залежить від наявності якісних курсів дистанційного навчання з кожного предмета, який викладається в навчальному закладі.

Результати впровадження нової форми навчання у середніх і вищих навчальних закладах України представлено в матеріалах Міжнародної конференції "Дистанційна освіта України – 2013", яка відбулася 25-27 листопада 2013 року в Харківському національному автомобільному університеті [2].

У Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД) першим кроком у впровадженні сучасних освітньо-інформаційних технологій та інноваційних методик навчання було створення, починаючи з 2001 р., електронної бібліотеки мультимедійних навчальних матеріалів, яка на цей час містить електронні курси лекцій з понад 80% дисциплін, що вивчаються в ЛДУ БЖД, та ряд електронних навчальних посібників, методичних вказівок тощо.

У 2004 р. створено Лабораторію дистанційного навчання і на сервері університету встановлено віртуальне навчальне середовище (ВНС) ILIAS, а пізніше Moodle.

Наступним кроком було створення Віртуального університету [1]. Зараз у ВНС Moodle Віртуального університету є 179 дистанційних курсів (ДК) і серед них – ДК з іноземних мов (15) та для підготовки бакалаврів за напрямом 6.020303 «Філологія» (5).

Викладачі кафедри іноземної мови та технічного перекладу (ІМТП) Львівського державного університету безпеки життєдіяльності почали укладати дистанційні курси з англійської мови, для курсантів і студентів першого, другого, п'ятого курсів та ад'юнктів з 2005 р., а для бакалаврів за напрямом підготовки «Філологія» – з 2013 р.

Мета статті – розглянути проект створення дистанційних курсів з усіх дисциплін, які читаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності для підготовки бакалаврів за напрямом 6.020303 «Філологія» кваліфікації «Перекладач» з таких мов: англійська-українська, німецька-українська, французька-українська і польська-українська для організації дистанційного навчання майбутніх перекладачів.